

FORUM OŚWIATY SAMORZĄDOWEJ W KRAKOWIE

KONFERENCJA:

„OŚWIATA W SAMORZĄDACH – 25 LETNIE DOŚWIADCZENIA I PERSPEKTYWY DALSZEGO ROZWOJU”

Debata „30 lat samorządności terytorialnej – doświadczenie i przyszłość”, która odbyła się 27 maja 2020 r., w rocznicę pierwszych wyborów do samorządu zainspirowała zarząd Forum Oświaty Samorządowej przy FRDL MISTiA w Krakowie do zorganizowania konferencji na temat „Oświata w samorządach – 25 letnie doświadczenia i perspektywy rozwoju”, która miała miejsce 11 stycznia 2021 r. W konferencji uczestniczyli członkowie FOS, a jest nas ok. 160 oraz Dyrekcja i Pracownicy FRDL MISTiA, a także nasi wspaniali Goście – prelegenci.

Gości powitał Pan Wojciech Odzimek Dyrektor FRDL MISTiA wraz z Koordynator Forum Oświaty Samorządowej Panią Jolantą Przejczowską. Zanim zaproszono gości do wystąpień wspomniano o majowej debacie. Trzydzieści lat sprawnego funkcjonowania samorządu terytorialnego to jeden z największych sukcesów III Rzeczypospolitej. W tym jubileuszowym 2020 roku warto nie tylko świętować, ale także rozmawiać o tym, co przyniosła nam samorządność w Polsce, co można było zrobić lepiej, a co może stanowić wyzwanie w przyszłości.

„Samorzady terytorialne stały się w Polsce twierdzą praworządności”, „samorzady są naszą ostoją we wspólnocie europejskiej”, „poprzez samorzady ludzie tworzą niezwykle silną tkankę społeczną na poziomie lokalnym” – takie opinie padały podczas debaty zorganizowanej przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego na 30-lecie pierwszych wolnych wyborów do samorządu.

Następnie wskazano na kilka historycznych ważnych dla oświaty samorządowej dat:

- 1) 8 marca 1990r. Sejm uchwalił Ustawę o samorządzie terytorialnym, w której art. 7 ust.1 pkt.7) brzmi następująco: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy OŚWIATY, W TYM SZKÓŁ PODSTAWOWYCH, PRZEDSZKOLI I INNYCH PLACÓWEK OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZYCH,”
- 2) 7 września 1991r. Sejm uchwalił Ustawę o systemie oświaty, w której art. 5 ust. 5 brzmiał następująco:
„Zakładanie i prowadzenie publicznych przedszkoli i szkół podstawowych z wyjątkiem przedszkoli i szkół specjalnych oraz szkół przy zakładach karnych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, należy do obowiązkowych zadań własnych gmin”.
3. VI 1990 – przejmowanie przedszkoli przez gminy (od tego czasu upłynęło przeszło 30 lat).
4. 1 stycznia 1996 r. - ostateczna data przejmowania szkół podstawowych przez gminy (upłynęło 25 lat).
5. 5 czerwca 1998 r. Ustawa o samorządzie powiatowym, w której w Art. 4. 1. stanowi, że: „Powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie:
1) edukacji publicznej,”
6. 5 czerwca 1998r. Ustawa o samorządzie województwa, w której Art. 14 stanowi, że: „Samorząd województwa wykonuje zadania o charakterze wojewódzkim określone ustawami, w szczególności w zakresie edukacji publicznej, w tym szkolnictwa wyższego,”
7. 1 stycznia 1999r. stan prawny ustawy o systemie oświaty, w której znajdujemy zapis:
Art. 5. Zakładanie i prowadzenie publicznych szkół podstawowych specjalnych i gimnazjów specjalnych, szkół ponadgimnazjalnych, w tym z oddziałami integracyjnymi, szkół artystycznych, szkół sportowych i mistrzostwa sportowego oraz placówek wymienionych w art. 2 pkt 3-5 i 7, z

wyjątkiem szkół i placówek o znaczeniu regionalnym, należy do zadań własnych powiatu, z zastrzeżeniem ust. 6c.

6. Zakładanie i prowadzenie publicznych zakładów kształcenia i placówek doskonalenia nauczycieli, bibliotek pedagogicznych oraz szkół i placówek o znaczeniu regionalnym wymienionych w ust. 5a należy do zadań własnych samorządu województwa.

8. 1 stycznia 1999 r.

- przejmowanie szkół i placówek o znaczeniu ponadgminnym przez powiaty (upłynęły 22 lata).
- przejmowanie publicznych zakładów kształcenia i placówek doskonalenia nauczycieli, bibliotek pedagogicznych oraz szkół i placówek o znaczeniu regionalnym przez samorządy województw (upłynęły 22 lata).

9. 1 września 1999 r. - REFORMA SYSTEMU OŚWIATY.

10.1 września 2017 r. - REFORMA SYSTEMU OŚWIATY.

Zatem to dobry czas, aby dokonać podsumowań, wymienić doświadczenia, a także roztoczyć perspektywy dalszego rozwoju.

W trakcie konferencji wystąpili wybitni specjaliści w temacie realizacji zadań oświatowych przez samorządy terytorialne, którzy od 28 lat współpracują z naszym forum i którzy wielokrotnie wspierali nas – przedstawiciele samorządów terytorialnych do 1999r. województw: krakowskiego, katowickiego, bielskiego, kieleckiego, nowosądeckiego, tarnowskiego, krośnieńskiego i rzeszowskiego a obecnie małopolskiego i śląskiego:

1. **Dr Jerzy Lackowski** – Dyrektor Studium Pedagogicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, który w latach 1990-2002 pełnił funkcję Małopolskiego Kuratora Oświaty;

2. **Dr Jan Olbrycht** – Poseł do Parlamentu Europejskiego, który w latach 1990-1998 był Burmistrzem Miasta Cieszyn, 1998-2002 – Marszałkiem Województwa Śląskiego, a od 2004 roku reprezentuje Polskę w UE;

3. **Prof. Antoni Jeżowski** – w latach 1990-1994 – Marszałek Województwa Jeleniogórskiego, w latach 1999-2002- dyrektor Wydziału Prawnego i Nadzoru Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego, specjalista z zakresu finansów samorządu terytorialnego, w szczególności finansowania zadań oświatowych, doradca Prezydenta RP w latach 1998-2000, ekspert biura analiz sejmowych, założyciel Instytutu Badań w Oświacie, nauczyciel akademicki, autor wielu publikacji naukowych i popularyzujących wiedzę w obszarach zarządzania oświatą;

4. **Pan Adam Sołtys** – Wójt Gminy Słupnice, który piastuje urząd wójta od 1990 r. i jest niekwestionowanym autorytetem wśród samorządowców, z ogromną wiedzą i bogatym doświadczeniem, wieloletni członek Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów przy FRDL MISTiA. Na zakończenie dokonano krótkiego podsumowania. Dr Jerzy Lackowski w swoim wystąpieniu podkreślił wielką troskę samorządów terytorialnych o dobrą szkołę, ogromne zaangażowanie społeczności lokalnej w budowanie równych szans edukacyjnych dla wszystkich dzieci i bardzo dużą dynamikę rozwoju budownictwa oświatowego, podniesienie jakości pracy szkół, a także znakomitą współpracę organów prowadzących szkoły z Kuratorium Oświaty w Krakowie.

Dr Jan Olbrycht stwierdził, że oświata jest taką działalnością, która nie znosi zbyt częstych zmian. Gmina Cieszyn przed przejściem szkół od państwa podjęła wiele działań zmierzających do oszacowania kosztów realizacji zadań oświatowych, kosztów jednego przedszkola i jednej szkoły. Zastanawiano się co zrobić, jeśli środki są nieadekwatne do zadań – zwiększyć środki, czy zmniejszyć

zadania? Cieszy w sposób znaczący zwiększył ofertę edukacyjną oraz przeprowadził wiele inwestycji oświatowych. Dużą uwagę skupiono także na wyborach dyrektorów szkół, nad określeniem kryteriów i wymagań stawianych przed kandydatami na te stanowiska. Prof. Antoni Jeżowski podjął temat finansowania oświaty, wskazał na niedoskonałość systemu finansowania oświaty przez państwo, mówił o budżecie zadaniowym i bonie edukacyjnym. W II części swojego wystąpienia podkreślił rolę dyrektora szkoły i jego kompetencji. Wśród sukcesów samorządowej oświaty wymienił przede wszystkim przekazanie oświaty samorządom, oddłużenie oświaty, ale także wprowadzenie egzaminów zewnętrznych, zmianę jakościową w oświacie, wspieranie rozwoju dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Pan Adam Sołtys – Wójt Gminy Słupnice postawił sobie i Radzie Gminy jeden wspólny cel jakim jest najlepsza edukacja i wychowanie młodego pokolenia jako najlepsza inwestycja w rozwój gminy. Podzielił się sukcesami w inwestowaniu w bazę oświatową oraz w ofertę zajęć edukacyjnych. Wspomnił o niedoskonałości w subwencjonowaniu zadań oświatowych i groźbie finansowej katastrofy gmin. Podkreślił potrzebę dostosowania przepisów prawa do obecnej sytuacji społeczno-gospodarczo-ekonomicznej wskazując np. na konieczność zlikwidowania zapisów Karty Nauczyciela dotyczących średnich wynagrodzeń nauczycieli na poszczególnych stopniach awansu zawodowego, a także o przeniesieniu obowiązku finansowania urlopów zdrowotnych z gminy, powiatu czy województwa na Zakład Ubezpieczeń Społecznych itd.

Reasumując stwierdzono, że Polska ma jeden z najbardziej zdecentralizowanych systemów zarządzania oświatą w Europie. Wszyscy mamy na względzie stworzenie optymalnych warunków do wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży – najmłodszych Mieszkańców naszych Małych Ojczyzn. Proces decentralizacji trwał długo, bo od 1990-1999 r. Decentralizacja w sposób bardzo korzystny wpłynęła zarówno na zbliżenie decydentów i ostatecznych konsumentów, miała charakter demokratyczny i partycypatywny, a także dała możliwość alokacji środków budżetowych oraz zwiększenie efektywności ich wydatkowania, jak również optymalnego wykorzystania zasobów szkolnych.

Samorządy są odpowiedzialne za bazę szkolną, zarządzanie szkołami, za sieci szkół, za finansowanie oświaty, za prawidłowo prowadzoną politykę kadrową, w tym mają wpływ na wybór dyrektorów szkół i ocenę ich pracy. Dzięki przejściu szkół przez jst Polska posiada dzisiaj dobrą bazę oświatową (termomodernizacje, budowy nowych obiektów szkolnych, przedszkolnych oraz sal gimnastycznych, boisk i placów zabaw), wykwalifikowaną kadrę zatrudnioną w szkołach, przedszkolach i placówkach. Zawdzięczamy to w dużej mierze przedsiębiorczości i strategicznemu działaniu organów prowadzących, a także wykorzystaniu środków unijnych. Do wyzwań stojących przed polską szkołą i samorządami należy nadal podnoszenie poziomu jakości kształcenia w sytuacji ciągłych zmian systemu oświaty i programów nauczania. Subwencja oświatowa nadal jest zbyt niska i duża część kosztów oświatowych spada na samorządy. Na koniec postawiono kilka pytań: Czy decentralizacja była potrzebna? Co się zmieniło? (w *odpowiedzialności, w *zarządzaniu, w *finansowaniu, *w bazie zarówno obiektów oświatowych, jak i w *bazie pomocy dydaktycznych i sprzętu potrzebnego do realizacji zadań statutowych, w *jakości, w *kadrze merytorycznej, w *OFERCIE EDUKACYJNEJ, w modelach *obsługi księgowo-finansowo-prawnej...)

Jak Unia Europejska wspiera działania jst i rządu RP?

Jak podzielono kompetencje między jst a rząd RP?

Jak wygląda współpraca z organem nadzoru pedagogicznego?

Czy tworzy się strategie (polityki) rozwoju? Czy są one potrzebne?

Jakie są perspektywy dalszego rozwoju polskiej oświaty?

Na większość z tych pytań uzyskano odpowiedzi biorących w konferencji udział ekspertów. Ponieważ konferencja była w formie online, dyskusję pozostawiono na kolejne spotkanie FORUM OŚWIATY SAMORZĄDOWEJ.

Podziękowano FRDL MISTiA – Panu Dyrektorowi Wojciechowi Odzimkowi i Koordynator FOS Pani Jolancie Przejczowskiej – za zorganizowanie dzisiejszej jubileuszowej konferencji, ukłony i podziękowania skierowano do Prelegentów za merytoryczne i bardzo ciekawe wystąpienia, podziękowano wszystkim Członkom FOS za udział i wyrażono nadzieję na dalsze spotkania i owocną współpracę.

Zaproszono do świętowania wszystkich: i tych, którzy w przeobrażeniach brali udział od samego początku i młodszych samorządowców. W Młodych nadzieja na dobrą przyszłość, rozwój i jeszcze wyższą jakość.

Bożena Sobocińska
Prezes Zarządu Forum Oświaty Samorządowej
FRDL MISTiA